

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku I. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

o stwierdzenie nieważności decyzji,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 kwietnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 5 czerwca 2012 r.,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 5 czerwca 2012 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację wnioskodawczynie od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w E. z dnia 2 lutego 2012 r. oddalającego odwołanie I. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w E. z dnia 19 maja 2011 r., którą organ rentowy odmówił wszczęcia postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 19 grudnia 2008 r., obciążającej odwołującą się odpowiedzialnością za zaległości składkowe Garbarskiej Spółdzielni Pracy E. w Z.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiodła odwołująca się, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu

rentowego kosztów postępowania. Skarga kasacyjna została oparta na zarzucie naruszenia przepisów prawa procesowego – art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. z uwagi na występujące w sprawie zagadnienie prawne wyrażające się pytaniem o to, „czy w sytuacji, gdy sąd powszechny nie dysponuje w postępowaniu procesowym możliwością stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, przenoszącej na członka zarządu spółdzielni odpowiedzialność za zobowiązania tej spółdzielni, decyzja taka może być unieważniona przez Prezesa tego Zakładu na podstawie art. 156 § 2 k.p.a., mimo wniesienia od takiej decyzji odwołania do sądu, które w toku instancji zostało prawomocnie oddalone”. Zdaniem skarżącej w sprawie zachodzi też potrzeba wykładni art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. „przez ustalenie zakresu kognicji tego sądu, a w szczególności, czy użyta w nim formuła orzekania co do istoty sprawy obejmuje wyłącznie kwestie natury merytorycznej, czy też również możliwość stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, od której zostało wniesione odwołanie do tego sądu”.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie i zawierać argumenty na poparcie tego twierdzenia.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na przesłankach wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż skarżąca wskazała na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz na potrzebę wykładni przepisów prawa. Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z

uwagi na występujące w sprawie zagadnienie prawne wymaga sformułowania takiego zagadnienia oraz przedstawienia argumentów prawnych, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Natomiast powołanie się na przesłankę wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności występujących w orzecznictwie sądów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN z 2002, nr 7, s. 10). Nie istnieje przy tym możliwość stwierdzenia, że w sprawie występuje zagadnienie prawne lub zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego i wyraził swój pogląd we wcześniejszej uchwale, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02). Tego rodzaju sytuacja występuje zaś w sprawie niniejszej.

W uzasadnieniu posiadającej moc zasady prawnej uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 (OSNP 2011 nr 17-18, poz. 233) Sąd Najwyższy stwierdził, że ustanowiony w art. 83 ust. 1-3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 180 i 181 k.p.a. oraz w związku z art. 476 § 2 k.p.c. sądowy tryb odwoławczy odnosi się - z wyjątkiem przewidzianym wyłącznie w art. 83 ust. 4 ustawy systemowej - do wszystkich decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie indywidualnych spraw. Zasada ustanowionego w tych przepisach trybu odwoławczego polega na tym, że od decyzji Zakładu „przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego” z wyłączeniem zarówno administracyjnego postępowania w jego stadiach instancyjnych, jak i weryfikacji decyzji wadliwych w specjalnych trybach. Wszystko na etapie jednoinstancyjnego postępowania administracyjnego należy do Zakładu, a jedynym środkiem odwoławczym jest „odwołanie do sądu”, które przenosi rozpoznanie roszczeń (zobowiązań), co do których Zakład wydał decyzję, na drogę postępowania przed sądem powszechnym. W rezultacie niezależnie od tego, czy podstawę wydania decyzji w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych stanowi

art. 83a ust. 1, czy ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, czy też - w braku podstaw do ich zastosowania - przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, organem właściwym do jej wydania jest Zakład (jego właściwa terenowa jednostka organizacyjna - art. 67 ust. 1 pkt 2 ustawy systemowej i art. 476 § 4 pkt 1 k.p.c.), a organem odwoławczym - sąd powszechny. W każdym bowiem z tych przypadków decyzja, jako niewymieniona w art. 83 ust. 4 ustawy systemowej, jest indywidualną decyzją wskazaną w art. 83 ust. 1 tej ustawy, od której przysługuje odwołanie do sądu, wszczynające postępowanie cywilne (art. 83 ust. 2 ustawy systemowej; por. także uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II UZP 8/11, OSNP 2012 nr 19-20, poz. 252).

W powołanych wyżej uchwałach z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 oraz w postanowieniu z dnia 15 września 2011 r., II UZP 8/11 Sąd Najwyższy wyjaśnił także, że jeżeli prawo lub obowiązek stwierdzone było decyzją, to kwestia jej unieważnienia odnosi się przede wszystkim do prawa lub obowiązku poprzednio stwierdzonego, a więc przedmiotu, o którym mowa tak w art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jak i w art. 476 § 2 k.p.c. Sąd rozpoznający odwołanie na zasadach procesu cywilnego uzyskuje wyjaśnienie przewidzianych w Kodeksie postępowania administracyjnego przesłanek „stwierdzenia nieważności decyzji” określonych w art. 156 § 1. Jeżeli one zachodzą, np. decyzja została wydana z rażącym naruszeniem prawa lub zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa, to znaczy, że stwierdzone tą decyzją prawo lub zobowiązanie jest inne od stwierdzonego i dlatego to wadliwe stwierdzenie powinno podlegać „unieważnieniu”. Z tego punktu widzenia zasada wyjaśnienia przez sąd ubezpieczeń społecznych istoty sprawy dotyczącej prawa, zobowiązania albo roszczenia strony znajduje właściwe zwieńczenie w kompetencji tego sądu do rozstrzygnięcia o zasadności odwołania w formach określonych w art. 477¹⁴ k.p.c. z wyjątkiem wskazanym w jego § 4. Wyposażenie sądu ubezpieczeń społecznych w kompetencję merytorycznego rozstrzygnięcia spraw ubezpieczenia społecznego dotyczy każdej sprawy, także sprawy wynikającej z odwołania od decyzji w przedmiocie unieważnienia decyzji. Sąd Najwyższy stwierdził, że zasada rozstrzygnięcia przez sąd w postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o prawach lub obowiązkach stron na podstawie

przepisów prawa materialnego oznacza, iż indywidualna norma prawna zawarta w orzeczeniu sądu ma charakter materialny, ustalający treść indywidualnego stosunku prawnego ubezpieczenia społecznego. Sąd dokonuje merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego kontroli prawidłowości decyzji organu rentowego, natomiast jej wady wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed tym organem, pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania. Zasadę tę potwierdza to, że sąd orzekający w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych może stosować jedynie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, co oznacza również, że w sferze zarzutów proceduralnych skarga kasacyjna może opierać się na podstawie naruszenia przepisów postępowania cywilnego (art. 398³ § 1 w związku z art. 1 k.p.c.). Należy także uwzględnić, że odwołanie od decyzji organu rentowego, aczkolwiek pełni rolę pozwu, nie podlega rygorom dla niego przewidzianym (art. 477¹⁰ k.p.c.). Wystarczy samo niezadowolenie z decyzji organu rentowego i wyrażenie woli co do odmiennego rozstrzygnięcia, a rzeczą sądu jest wyjaśnienie, jakie żądanie wynikających z prawa materialnego praw lub zobowiązań adresata decyzji organu rentowego zostało zgłoszone w odwołaniu. Sąd nie może zatem, kierując się żądaniem wyrażonym wprost przez odwołującego się jako uchylenie decyzji lub stwierdzenie jej nieważności, poszukiwać rozstrzygnięcia w oparciu o przepisy postępowania administracyjnego. Orzeczenie takie powinno wskazywać w swojej podstawie na właściwe przepisy prawa materialnego i wyjaśniać merytoryczną przyczynę rozstrzygnięcia w nawiązaniu do sformułowanych w nich warunków nabycia prawa lub nałożenia obowiązku.

Sąd Najwyższy zajął już zatem stanowisko w przedmiocie problemów prawnych sygnalizowanych przez skarżącą, wobec czego nie ma możliwości uznania, że kwestie te aktualnie stanowią istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., bądź że nadal istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa w tym zakresie, skoro ujawnione na ich tle wątpliwości były już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który rozstrzygnął je podjętą w powiększonym składzie i mającą moc zasady prawnej uchwałą.

Skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jej skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego, na podstawie art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.